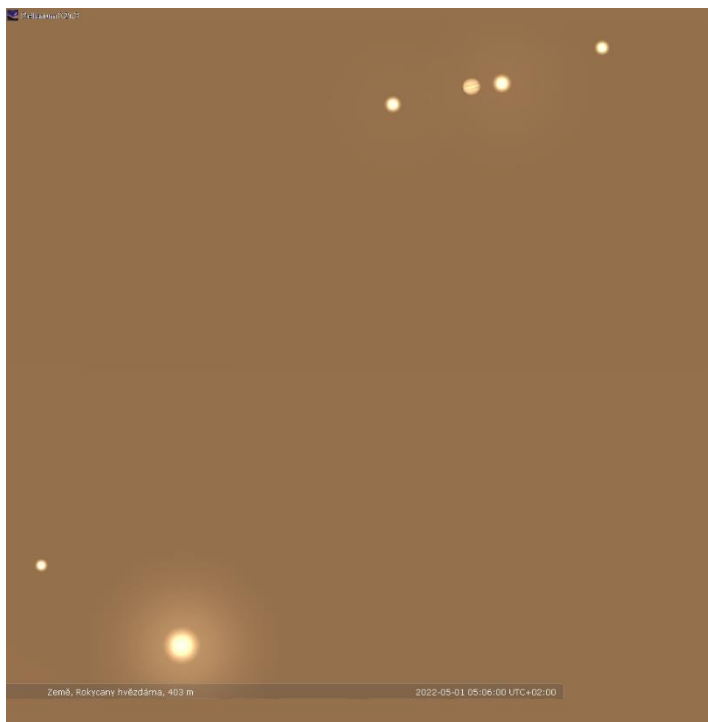

Budíček 1. máje

Nepamatuji si situaci, kdy bych nemohl na 1. května dospat. Pro moji generaci spíš toto ráno provázelo vymyšlení důvodů, proč se nezúčastnit „dobrovolného“ prvomájového průvodu. Pro mladší ročníky je tento den spojen s volnem a pospáním si v rámci ne zcela jasného státního svátku. Trochu jinak by to mohlo být 1. května v letošním roce. Mnozí odhodlaní astronomové amatéři si určitě nařídí budík již na časná ranní hodiny.

Co zajímavého se stane? Právě v noci z posledního dubna na prvního května se na obloze potkají dvě nejjasnější planety. První z nich se nám na ranní obloze představuje ráno, co ráno již prakticky od začátku kalendářního roku. Jedná se samozřejmě o Jitřenku – planetu Venuši, která se od nás, na své dráze kolem Slunce, pomalu vzdaluje a současně navyšuje procento osvětlené části disku. Ve výsledku to vede pouze k její průběžné, byť velice pomalé ztrátě jasnosti. Na začátku května je i nadále po Měsíci bezkonkurenčně nejjasnějším objektem ranního nebe, s jasnou kolem -4.1 mag. Druhým zmiňovaným objektem je největší planeta Sluneční soustavy – obří Jupiter. Ten se na ranní nebe teprve proboují po konjunkci se Sluncem, kterou prošel 5. března 2022. Se svou jasností $-2,1$ mag ale Jitřence velice dobře konkuruje a s podporou svých čtyř galileiovských měsíců bude jistě zajímavou součástí uvedeného setkání.

Přiblížení planet začíná již večer 30. dubna 2022. K vlastní konjunkci dojde ve 20:42 SELČ na vzdálenost středů těles $15'$. Tedy poloviční, než je průměr Měsíce na naší obloze. Nejtěsnější přiblížení se však odehraje o dvě hodiny a čtrnáct minut později. Ve 22:56 SELČ budou planety od sebe vzdálené pouhých $13,8'$. Uživat si pohledu na ně však budou mít příležitost pozorovatelé, kde v tom čase bude právě vrcholit místní svítání. Ve střední Evropě to samozřejmě nebude. Nám se bude právě teprve pomalu blížit půlnoc.

Ale nezapomínejte. I Evropa se svého pozorovacího okna, či spíše okénka, dočká. Ten správný interval začíná 1. května 2022 ve 4:30 SELČ, kdy se dvojice planet vyhoupne prakticky přesně na východě ($A=92^\circ$) nad ideální obzor. Slunce v tom okamžiku už ale bude jen -10.75° pod obzorem a nautické svítání bude v plném proudu. Není tedy proč otálet a ze stanoviště s co nejnižším východním obzorem se můžete začít snažit Venuši s Jupiterem hledat již krátce po jejich východu. Stále velice zajímavá aktuální vzdálenost páru bude kolem $20'$, takže se bez problémů vejde, při ne příliš přehnaném zvětšení, společně do zorného pole středně velkého dalekohledu. Jak by takový pohled mohl vypadat, ukazuje připojený obrázek.

Nedlouho po 5. hodině ranní, v 5:06 SELČ, začíná občanské svítání (Slunce -6° pod obzorem) a především východní nebe už začne rychle světlat. Při významné záporné jasnosti obou planet ale přece jen dostaneme na jejich pohodlné sledování ještě několik málo desítek minut.

Zajímavostí pro pozorné pozorovatele může být i průlet tří relativně jasných satelitů kolem dvojice planet (počítáno pro hvězdárnu Rokycany). V 5:19:30 SELČ pod planetami prolétne Starlink 1415, v 5:24:55 SELČ jej bude následovat Starlink 1402 a konečně v 5:34:10 SELČ se mezi kotoučky planet prosmekne Kosmos 2228. To už ale bude skutečně poslední šance na podobné pozorování. Kolem 5:45 SELČ se ke dvojici planet na oblohu vyhoupne jasný sluneční disk. Neznamená to sice, že už bychom i na denní obloze nemohli pár pomalu se vzdalujících planet dalekohledem vyhledat (je nutné si dávat dobrý pozor na blízké Slunce). Ale nejpříznivější pozorovací okno nám výše uvedeným časem nenávratně končí.

Zajímavé určitě bude i pokusit se těsný apuls jasných planet zachytit fotograficky. Po problematickém pozorování přiblížení Jupitera a Saturna, které nám krátce před Vánocemi 2020 zkomplikovalo svou nepřízní počasí, to může být určitá satisfakce. Nenechte si tuto příležitost, i přes ne příliš komfortní čas, upláchnout.

Karel Halíř
Hvězdárna v Rokycanech a Plzni
<http://hvr.cz>